

HRVATSKI PLANINAR

SPOMEN-BROJ
PRILIKOM UJEDINJENJA
D.P. u B.i H. sa H.P.D.

God. XXXVII.

Veljača 1941.

Broj 2.

Izdaje Hrvatsko planinarsko društvo, Zagreb

HRVATSKI PLANINAR

GLASILO HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA
ZEITSCHRIFT DES KROATISCHEN ALPENVEREINS
REVUE DU CLUB ALPIN CROATE
JOURNAL OF THE CROATIAN ALPINE CLUB

Izdavač i uprava - Herausgeber und Verwaltung - Editeur et Administration - Publisher and Administration: Hrvatsko planinarsko društvo, Zagreb, Varšavska ulica 2a, tel. 65-01
Urednik - Schriftleiter - Redacteur - Editor: Ivan Rengjeo, Zagreb, Križanićeva ulica 4a

GOD. XXXVII

VELJAČA 1941

BROJ 2

SADRŽAJ. Dr. Josip Feger: Prilozi za povijest planinarstva u Bosni i Hercegovini, II. s. 25. — Društvene vijesti, s. 54.

»Hrvatski Planinac« izlazi 12 puta na godinu i to u prvoj polovici mjeseca. Pretplata stoji godišnje: za društvene članove Din. 50.— (daci i naučnici plaćaju Din. 40.—), za nečlanove Din. 60.—; za inozemstvo Din. 70.—. Pojedini broj stoji Din. 5.—. Preplatu, oglase i reklamacije prima HPD Središnjica u Zagrebu, Varšavska ulica 2a. — Odgovorni urednik: Ivan Rengjeo, gimn. ravnatelj, Križanićeva ulica 4a. — Rukopisi se šalju na urednika. — Izdavač: »Hrvatsko planinarsko društvo« u Zagrebu. — Tiskar »Tipografije« d. d., Zagreb, Preobraženska 6. — Za tiskaru odgovara Ivan Ivanković, Selska cesta 47.

TOMISLAVOV DOM

S L J E M E 1012 m.

najobjubljeniji i najmoderniji dom planinara i športa na Sljemenu. Moderni komfor, tekuća voda i novo uvedeno centralno grijanje. — Prvorazredna kuhinja. Cijene umjerene.

Za vrijeme trajanja zimskog sporta pruža se članovima Hrvatskog planinarskog društva pension i od 3 dana. Auto cesta i u zimi prolazna do doma.

UPUTE DAJE:

HRVATSKO PLANINARSKO DRUŠTVO U ZAGREBU,
Varšavska ul. 2-a — Telefon 65-01

Prilozi za povijest planinarstva u Bosni i Hercegovini, II.

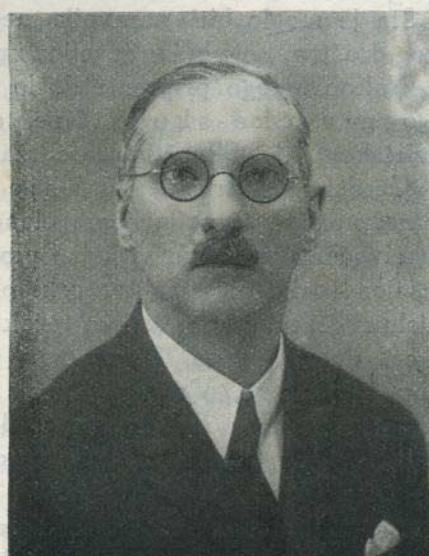
Dr. Josip Fleger (Sarajevo)

DRUŠTVO PLANINARA U BOSNI I HERCEGOVINI

Samo tehničko oruđe jedne discipline ili športa ne čini šport punim i savršenim. Tako ni pomanjkanje planinarskih kuća u Bosni i Hercegovini nije moglo u poratnim vremenima potpuno onemogućiti planinarstvo. Još je uvijek bilo ljudi, koji su hodali po planinama i koji su u tome hodanju tražili i nalazili zadovoljstvo srca kao odraz nutarnje potrebe.

Dva su uvjeta bila u ono doba mjerodavna za razvoj planinarstva. Prvi je uvjet bio fizički, a dolazio je do izražaja kod svakoga, koji je bio ratnik ili koji je uopće služio vojsku. To je sklonost prema športu, u koliko šport znači svaki fizički napor, vezan s iznenađenjem odno-

MILAN BLAŽEKOVIĆ
prvi predsjednik Društva Planinara u
B. i H. (1921. — 30. II. 1924.)

sno s onim, što unaprijed ne možemo predvidjeti. Osim tjelesnog napora sudjeluje ovdje i duh srčanosti u organizmu, naviklom na fizičke napore bez razmaženosti, a u uskoj vezi s elementima prirode. S ovakvim obilježjem pokrenulo je tada jedno novo pokoljenje začetke planinarstva kod nas dajući mu sadržaj, koji pred rat nije mogao doći do izražaja.

U drugom su redu dale planinarstvu posebno obilježe naročite političke i društvene prilike u Bosni i Hercegovini. Pišući o njima na ovome mjestu prešli bismo daleko okvir ovog članka, pa se ograničavamo samo na najnužnije, da bi se mogao razumjeti odnos tih prijedloga s planinarstvom. Hrvati u Bosni bili su daleko od svakog javnog upliva na sve, pa i osrednje pojave društvenog i političkog života iz posebnih razloga. Tim činom, kako su ostali neapsorbirani od javnog djelovanja kao i od vršenja funkcija na širokom području vlasti, posvetili su se svom snagom izgradnji svog društvenog života i učvršćenju svojih snaga na tom prostranom području, i to s velikim uspjehom. Ta snaga Hrvata, nigdje neistrošena, morala je doći do punog izražaja i na području planinarstva. Imamo li ovo pred očima, razumjet ćemo, zašto su osnivači Društva planinara u Bosni i Hercegovini bili izreda sve sami Hrvati.

Malen krug planinara, povezan među sobom kako jednakim naziranjem na svijet, tako i ličnim vezama, polazio je na izlete u bližu i dalju okolicu Sarajeva, pri čemu je nailazio na ruševine nekadanjih planinarskih kuća, na zapuštene planinske puteve i planinarske oznake, ukratko, na ostatke planinarskog nastojanja i rada jednog ranijeg pokoljenja. Šta je moglo biti naravnije negoli pomisao na osnutak planinarskog društva, koje bi iz razvalina imalo stvoriti nešto novo i savremeno. Nakon mnogo priprema došlo je dne 10. prosinca 1921. do osnivačke skupštine, dakle tri godine nakon završetka svjetskog rata. Skupština je održana u gostioni sašnjega vlasnika »Gradskog podruma« Franje Bakovića u Turhaniji ulici u Sarajevu. Od 40 prijavljenih članova prisustvovao je 21 član. Među osnivačima nalazimo vrijedne pionire, od kojih su neki do dana današnjega ostali nesamo terenski planinari, nego su nosili u pravom smislu riječi na svojim ledima težak teret društvenog rada kroz devetnaest dugih godina. Osnivači su slijedeci: Ivan Rengjeo, Josip Leinert, Vejsil Ćurčić, Stipo Sukic, Suljo Suljagić, Jure Filipović, Josip Trojer, Lavoslav Steiner, Dr. Milan Maraković, Hinko Lisac i Vlado Sarnavka.

Na toj skupštini, koju je vodio Josip Leinert, primljena su pravila i izabran ovaj prvi redoviti društveni odbor: predsjednik: Milan Blažeković, podpredsjednik: Ivan Rengjeo, vođa: Suljo Suljagić, tajnik: J. Latal, blagajnik: Lavoslav

SULJO SULJAGIĆ
osnivač i počasni član

JOSIP TROJER
osnivač i počasni član

Steiner, odbornici; Josip Trojer, Stipo Sukić, Josip Jakš, Josip Leinert, Vejsil Ćurčić, Dr Milan Maraković i Jure Filipović, zamjenici: Dr Fredo Prenj, Vlado Stjepanski i Vlado Sarnavka.

Kao i kod svih novo osnovanih društava prva godina djelovanja bila je ispunjena upisivanjem novih članova, priređivanjem društvenih izleta i sastanaka te unutarnjom organizacijom društva. Osnovana je odmah knjižnica, a veliko se zanimanje pokazuje i u kulturnim nastojanjima, da se planinarstvo veže s etnografskim i demografskim proučavanjima. Odsutnog predsjednika Blažekovića u mnogo navrata zamjenjuje Ivan Rengjero do iduće glavne skupštine, koja se održala tek 11. ožujka 1923. Za to vrijeme uspostavljena je veza s Hrvatskim i Slovenskim planinarskim društvom, te s »Priateljem prirode«, koji je obnovio u Sarajevu svoj rad kao naslijednik bivšeg »Naturfreunda«. Na foto-izložbi HPD-a u Zagrebu dne 23.—28. II. 1922. zastupano je i Društvo planinara u B. i H. sa 36 planinarskih slika, pa je time ova prva izložba nakon rata tim sudjelovanjem mnogo dobila u važnosti.

Već dosta rano pokreće se pitanje o stavljanju Bosanskohercegovačkog turističkog kluba u Sarajevu, s kojim Društvo planinara nije imalo nikakve ni vremenske, ni idejne veze, kako smo to istakli u prošlostome članku. Radilo se u glavnom o preuzimanju planinarske kuće pod vrhom Trebevića (1636 m), koja je kuća nakon prevrata posve demolirana. Pravno se međutim nije

mogla preuzeti ova upropošćena kuća bez privole članova bivšeg Turističkog kluba. Sazvati članove nakon 10 godina nije bila laka ni moguća stvar, jer se članovi razišli kao rakova djeca. Odbor, koji je imao skupiti preostale ostatke tih članova, nakon mnogo muke i truda ostade neobavljena posla, a čitavo je nastojanje završilo time, da se Društvo planinara domoglo arhiva, u čemu je velika zasluga Ivana Rengjela i Lavoslava Steinera.

Na taj način propalo je pitanje ponovnog podizanja kuće pod vrhom Trebevića, iako su bili izrađeni i nacrti u tu svrhu. Opravak kuće procijenjen je sa 60.000 dinara.

Zanimljivi su izleti prvih godina društvenog opstanka. Jednodnevni su uspijevali slabo, dok je odziv članova na većim izletima bio izvanredan. Ovo je znak visoke planinarske svijesti, jer kako svi znamo, — obično počinje planinarstvo izletima — teferićima, gdje se nešto hoda, mnogo jede i vrlo mnogo galami. Pokazivanje smisla za naše lijepе planine u Bosni u smislu alpinizma, kako ga danas razumijevamo i provodimo, u ono doba i odmah pri početku djelovanja Društva planinara znači, da su osnivači bili planinari pravog kova, pa nije ni čudo, da su mogli i odgojiti tako impozantan broj planinarskog podmlatka. Tim više, što su onda bili svi planinarski objekti posve porušeni, a svatko, tko je hodao po našim divljim i ničim neoskrivenim bosansko-hercegovačkim planinama, zna, šta znači noćivati pod vedrim nebom, a da i ne govorimo o pomanjkanju

ĐURO TELAR
počasni predsjednik Društva planinara
u B. i H. (predsjednik od 30. III. 1924.
— 22. IV. 1928.)

JURE FILIPOVIĆ
predsjednik Društva planinara u B. i
H. (13. III. 1932. — 22. II. 1936.)

LAVOSLAV STEINER
osnivač i počasni član

STANKO ŠTAMBUK
podpredsjednik i počasni član

svakog komfora, na koji je manje više svaki, pa i trenirani planinar naučen.

Planinarske su kuće, — izuzev one na Plasi i u Papratinama iznad Boračkog jezera, — bile uništene. Za bolju ilustraciju spomenut ćemo ih: kuća pod vrhom Trebevića, na Javorini, obje državne kuće na Treskavici, obje na Prenju i na Vranici planini. Kad su usprkos toga naši planinari tako marljivo pohađali planine, znak je, da su bili planinari pravog kova, da su se prilagodili uvjetima tla i vremena, te konačno, da su nada sve bili u svojim zahtjevima skromni. Ovo neka ima uvijek na umu sadašnji planinarski naraštaj, jer inako ne će nikad cijeniti u dovoljnoj mjeri polet tih planinara, kao što ne će moći nikad dovoljno ocijeniti, šta za planinare znači društvena organizacija, bez koje ne bi bilo ni planinarskih kuća, ni puteva, a ni oznaka, a prema tome ni mogućnosti za pohađanje planina. To vrijedi osobito za samce, tako zvane divljake planinare. Oni hodaju i iskorišćuju plodove društvene organizacije često kritikujući sve iznad svake mjere, a bez i jednog znaka aktivnosti i ličnog sudjelovanja u samoj stvari. Oni žive kao egoisti, planinarski nametnici.

Od rušilačke ruke jedino je ostao netaknut opservatorij na vrhu Bjelašnice (2067 m). Spasio ga je tadanji čuvar i meteorološki promatrač S t n i k, rodom Ukrajinac. On je cio rat proveo na opservatoriju i uvelike pomogao posjetu ove planine ugodnim redom i opskrbom doma. Njega je zamijenio odmah iza rata vrijedni starina, Josip Šefer, neobično štovan kod planinara, pa je kao takav

privukao velik krug posjetilaca. Uobičajilo se, da se Božić, a naročito Josipovo slavi kod njega.

U te dane našao bi se u opservatoriju na Bjelašnici odličan krug planinara, štovatelja »Staroga«, kako su ga planinari običavali nazivati. Pred 4 godine sašao je u dubokoj starosti s vrha Bjelašnice u Pazarić, da uspostavi opet prekinutu vezu sa svijetom nakon 18 godišnjeg boravka u samoći na »bosanskom Tibetu«.

Članovi Društva planinara dobivali su 50 posto popusta za boravak i noćenje na opservatoriju i to je bila prva i jedina povlastica na cijelom području Bosne i Hercegovine. Tek nešto kasnije uživali su također popust od 50 posto na željeznicama, ali samo onda, ako je putovalo bar 20 izletnika. Još nije postojao Savez planinarskih društava u državi.

Zarana se pomicljalo na popravak porušenih kuća na Treskavici planini i na Stinom dolu pod vrhom Bjelašnice. Te su kuće bile vlasništvo Građevnog odjela Pokrajinske uprave. Od tog nastojanja ne bi nažalost ništa, jer osim drugih okolnosti manjkala je formalnost, da li je Društvo planinara pravni naslijednik bivšeg Turističkog kluba u Sarajevu. Isto tako nije se preuzela šumarska kuća na Crepoljskom, vlasništvo Šumske direkcije, jer je ista direkcija pokazala potpuno nerazumijevanje za ovu stvar. Sada drži ovu kuću pod najmom »Prijatelj prirode« iz Sarajeva.

Ipak pedeset izvršenih društvenih izleta u prvoj godini djelovanja znači neobično mnogo, kad se uzmu u obzir sve dosad navedene okolnosti, pod kojima se onda planinarilo. Članovi su sami sebi morali priređivati hranu, jer opskrbljениh kuća nije uopće bilo. Zanimljivo je, da spomenemo, da je društvo uz popust pribavljalo članovima kroz pune tri godine konzerve, kako bi olakšalo pitanje prehrane na planinama. Konzerve su tada bile dosta skupe i teško se dobivale.

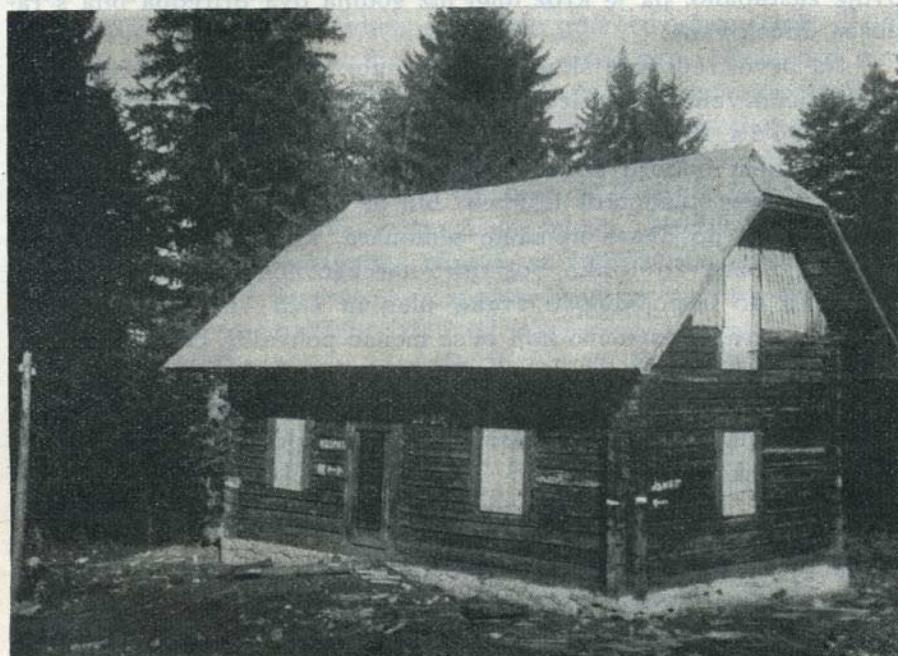
Naravski da ovdje nismo ni izdaleka mogli iscrpsti i opisati sve manje akcije, koje je poduzimalo društvo, koje je vodio primjera vrijednim zanosom prvi predsjednik Milan Blažeković. Svojom blagom naravi i svojim umjesnim saobraćajem sa članovima postigao je potpunu harmoniju članstva naročito u pogledu ispravnog naziranja na cjelokupno pitanje planinarstva.

Kako i sami znamo, planinarstvo nije puki šport, jer mu manjka prvi značajni uvjet športa, a to je natjecanje. U njemu je tek djelomično izražena fizička komponenta, koja, mimogred rečeno, uključuje u sebi najbolju mogućnost za dobar tjelesni razvoj kao i za čuvanje tjelesnog zdravlja, naravski zdrava čovjeka. Jer bolestan čovjek ne smije planinariti. Najveći dio planinarstva obuhvataju ipak duševne vrijednosti, a te se očituju bilo u romantici pejsaža (osje-

ćaj), bilo u razumnom razmatranju prirode (geologija, botanika, etnologija itd.), prema tome, kako je koji pojedinac izgrađen i prema tome, u čemu traži i nalazi svoje zadovoljenje srca i duha. Zato je planinarstvo više kulturno, nego fizičko nastojanje čovjeka.

Da je Društvo planinara u Bosni i Hercegovini odmah iz početka krenulo ovim pravcem, vidimo među ostalim po tome, što se osnovala lijepa stručna knjižnica, što se nabavili najbolji strani časopisi, te konačno što je popunjena lijepa zbirka specijalnih karata. Još jasnije dolazi to na vidjelo u sastavu »Vodica kroz bosanskohercegovačke planine«, koji je vodič imalo štampati Hrvatsko planinarsko društvo u Zagrebu. Do izdavanja međutim nije došlo, jer je pothvat za ondašnje prilike bio ipak preuranjen. Još je bilo premalo planinara, koji bi imali smisla i potrebe za planinarskom literaturom.

Već u prvim nekolikim mjesecima opstanka društva uviđa se potreba osnivanja Saveza planinarskih društava u državi. Ova zdrava i potrebna akcija može služiti na čast Društvu planinara, koje je time postalo prvim osnivačem tog saveza. O Duhovima 1922. šalje društvo 10 izaslanika na Plitvička jezera, gdje se imao održati prvi sastanak i osnivačka skupština i to u zdogovoru s Hrvatskim i Slovenskim planinarskim društvom. Loše vrijeme i još neke okolnosti učinile su, da delegati spomenutih

PLANINARSKA KUĆA NA HRASNIČKOM STANU (1311 m) NA IGMAN PLANINI

dvaju društava nisu došli, pa je tako ova dobra namisao ostala neizvršena, a osnutak saveza ostavljen za kasnije vrijeme.

Nakon ovog neuspjeha nastoji društvo, da osnuje u drugim mjestima Bosne i Hercegovine podružnice, koje se markantno nazivaju sekcijama. Gdje god je bilo bar 20 članova, mogla se osnovati ova sekcija (podružnica). Posebnog naziva po najbližoj planini, kako je to uobičajeno kod podružnica HPD-a, nisu ove podružnice imale, nego su nosile naziv po mjestu, u kome su osnovane.

Imamo još jedan napredak i ako fragmentaran za prvo vrijeme: zimsko doba prestaje biti mrtvom sezonom za planinare. Kako smo već prije spomenuli, planinarstvo je do pred rat odspavalо svoj zimski, medvjedi san. U rano je proljeće počinjalo, a u kasnu zimu završavalo svoje djelovanje. Odsad se i zimi polazi u prirodu i to na sanjkanje, kojem daju dobre uvjete za razvoj terenske prilike sarajevske okolice (Trebević—Kovačići i Hreša—Vasin Han). Ndalje se razvija sklizanje na ledu, koje se goji u zajednici s Hrvatskim klubom, sadanjim Saškom.

Društvenost je bila vrlo razvijena među članovima, što je u ostalom obilježe svih pokreta, pa tako i planinarskoga, a pokazivala se u vanjskom svijetu najbolje kod priređivanja godišnje zabave. Prva zabava održala se u prostorijama Hrvatskog kluba dne 10. veljače 1922. Ona je, kao i sve kasnije održane zabave u spomenutim prostorijama, neobično uspjela. Sve planinarsko Sarajevo bilo je ovdje zastupano, pa je kroz dugi niz godina ova priredba bila s radošću dočekivana.

Na prvoj redovnoj skupštini, održanoj 11. ožujka 1923., istaknut je neobično velik broj izleta pod vodstvom društvenog vođe Sulje Suljagića. Poznamo ga još iz vremena »Turističkog kluba« prije rata, u čijem odboru doduše nije saradivao, ali je uvijek bio ono, što od pravog planinara tražimo: bio je pravi terenski čovjek. Sigurno je, da do danas nemamo planinara, koji bi i približno obuhvatio i poznavao toliko bosansko-hercegovačkih planina, koji bi poznavao do u pojedinosti svaku planinu i to mimo uobičajenih trasa i puteva, te konačno koji bi se mogao pohvaliti, da je tako usko srašao s našim planinama i s ljudima na tim planinama, — kao Suljagić. U razmjeru s onim, što je u životu prošao, pisao je malo ili gotovo nikako. Njegovo pismo bio je fotografski snimak. Po izboru slikarskog objekta i po ljepoti njegovoj nema mu kod nas preanca, što u ostalom dokazuje toliki broj na izložbama izloženih njegovih slika.

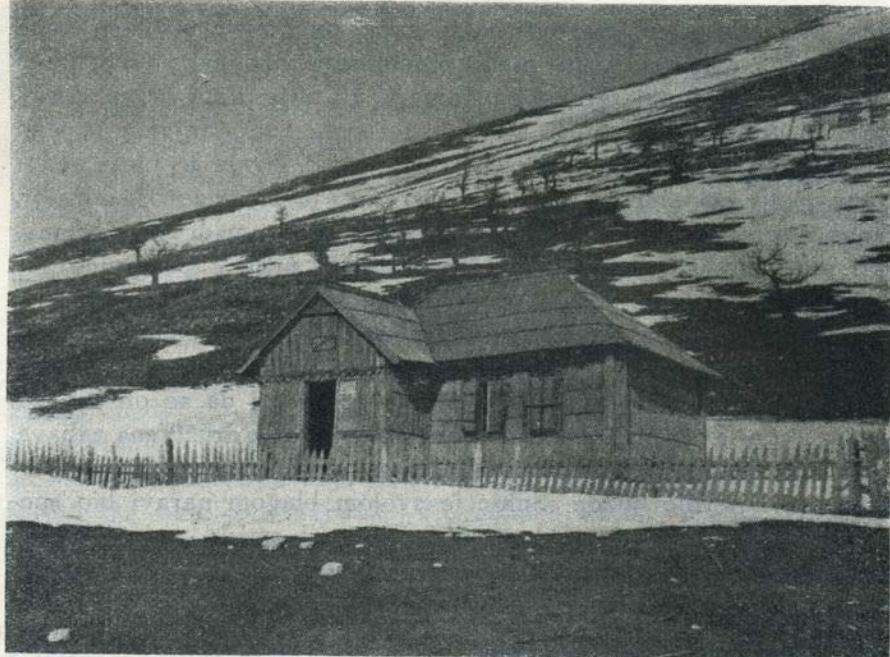
Milan Blažeković vodi i dalje kao predsjednik Društvo planinara sve do 2. redovne skupštine, održane 30. ožujka 1924. Zamjenjuje ga u mnogo navrata podpredsjednik Josip Trojer, koji je odigrao veoma važnu ulogu u društvu. Mi

ćemo se međutim još osvrnuti na te dane, pa i ovom prilikom treba imati uvijek jedno na umu; među planinarima ima dvije vrste ljudi. Jedni su najaktivniji terenski planinari, ali zato slabi organizatori. Drugi su dobri organizatori, ali slabi terenski ljudi. Najbolje je, ako se ova svojstva u jednom spoje, a to je ideal. Svaki je ideal nedokučiv u sto postotnom smislu. Trojer je bio više organizator, a manje terenski planinar. Znao je svaku pojavu u društvu promatrati ne s gledišta, kao što to čini publika, nego s pozornice, iza kulisa. Zato je vido srž svake stvari onako, kakva je u istinu.

Dužnost vođe preuzeo je od Suljagića Stipo Sukić, pod čijim je uplivom nada sve razvijen smisao širih krugova za planinarstvo. Stara je činjenica, da planinar postaje, i da se on po sebi sam ne rađa. Prvotna potreba svakog početnika je društvena zabava, a tek kasnije tokom vremena neopaženo prelazi u pasioniranog planinara iz nutarne nužde. Sukić je svojom blagom naravi bio sposoban da okupi sve one, koji su pokazivali smislja za prirodu, a među njima moramo ustanoviti jednu zanimljivu pojavu. Tiče se ženskih. One su već u prvome početku na izletima igrale veliku ulogu. Zanimljivo je, da su oduvijek kod nas planinarke bile zastupane u relativno velikom broju i to ne iz kakvog snobizma ili radi kakvih nutarnjih ljuvenih motiva, nego iz pravog planinarskog idealizma. Tako je i u te dane bilo, i ja ne mogu naći drugi razlog, nego taj, da je želja za samostalnošću jedan od glavnih pokretača u formiranju tipa planinarke.

Tajničke poslove obavljao je s puno požrtvovnosti tajnik Hinko Lasic, što je i razumljivo radi sve većeg broja članova i razgranjenja društvene djelatnosti u drugoj godini opstanka. Broj se članova povećao od 155 na 270. Konsolidacija nutarnjeg uređenja očituje se u novo osnovanim sekcijama za izlete, za tehničke radeve i organizaciju. Izleta je održano 65, broj, koji najrječitije govori o aktivnosti mladog društva, a pri čemu iskače učestvovanje agilnih planinarki. Uporedo s izletima obavlja se i označivanje puteva: Javorina, Skakavac i Srednje. — Zapušteni put na Veliko polje jeopravljen i time su olakšani izleti na Bjelašnicu. Održaju se i prva planinarska predavanja iza rata (Dr Vj. Kušan, kustos Maly, Dr Mih. Mandić). Ukratko rečeno, godina 1923. postaje važnom prekretnicom u razvoju Društva planinara B. i H. nesamo po opsegu i zamislu djelatnosti, nego i po značaju pojedinosti planinarskih nastojanja.

Ovo se odražuje i izvan društvenog područja, jer svaki uspjeh na području bilo koje discipline povlači za sobom pokrete slične naravi. Društvo planinara probilo je led za razmjerno kratko vrijeme jednim naletom, divljenja vrijednim, u sredini, koja je poka-

PLANINARSKA KUĆA STINI DO (1567 m) POD VRHOM BJELAŠNICE PLANINE

zivala za sve interesa, samo ne za planinarstvo. Stoga je lako razumjeti sve ono, što je na području planinarstva uslijedilo i što je moralo uslijediti, kad izblje pogledamo sredinu, u kojoj je Društvo planinara dvije godine djelovalo.

Kao vidna posljedica tog djelovanja bilo je previranje, odnosno diferencijacija na području planinarstva, koja se pokazala u osnivanju novih planinarskih društava: Društva za zaštitu prirode »K o s m o s«, planin. društva »R o m a n i j e« i podružnice H. P. D. »B j e l a š n i c e«.

Već smo prije spomenuli, da je »P r i j a t e l j p r i r o d e« godinu dana nakon rata obnovio svoje djelovanje s punom intenzivnošću, što je i razumljivo s obzirom na porast radničkog pokreta tih godina. Na taj način imademo u Sarajevu već četiri planinarska društva, pojava, koja je možda nerazumljiva za stranog promatrača. Da bismo tu pojavu mogli razumjeti, naglasit ćemo, da je jedno od glavnih obilježja naše sredine fragmentacija. Ljudi se okupljaju po svom narodnom, socijalnom i vjerskom uvjerenju, kao i po svome socijalnom opredjeljenju. Ova stvarnost morala je doći do izražaja i u planinarstvu.

Podružnicu H. P. D. »B j e l a š n i c u« osnovao je I v a n R e n g j e o, nakon što se temeljito upoznao sa smjernicama hrvatskog planinarskog pokreta, koje su smjernice obrađene u godištima

»Hrvatskog planinara«. Spomenuli smo, da je glavno obilježje bosansko-hercegovačkih Hrvata nakon rata izraženo u nastojanju, da izgrade svom snagom svoj vlastiti društveni život i da su u tome potpuno uspjeli. Kad to imamo na umu, razumjet ćemo, da je moralno doći i do osnutka Hrvatskog planinarskog društva, prije ili kasnije. Tim nije došlo do kolizije s HPD-om, jer su Društvo planinara u B. i H. vodili također Hrvati, koji su išli s predpostavke, da se pod drugim uvjetima, a u ovim katkada vrlo teškim prilikama, ne bi moglo, a ni dalo ni izdaleka postići na polju planinarstva ono, što se postići imalo. To dokazuje sav rad u Društvu planinara od početka do spajanja s HPD-om, to dokazuju najuže veze kroz tolike godine zajedničkog rada i u Savez u planinarskih društava, kod svih pokreta, proslava, priredaba i slično.

Dvije su značajne činjenice od velike važnosti po daljnji napredak Društva planinara u navedenoj godini: prvo je podizanje prvih planinarskih kuća, Stinog dola i Hrasničkog Stan-a, a drugo je osnutak prve podružnice u Banjoj Luci.

Bez planinarskih objekata ne može biti ni govora o proširenju planinarstva među širom javnosti. Stini do važio je oduvijek kao etapna stanica ture na vrh Bjelašnice i u tu je svrhu prije rata i sagrađen. Nakon mnogo muke uspjelo je, da ga društvo uzme pod najam od Građevinske direkcije Pokrajinske uprave na 20 godina. Srušen po prevratu, morao se popraviti, što je prepusteno tvrtki Kašiković iz Pazarića, no ona ga nije na vrijeme dovršila. I Hrasnički je Stan bio u vrlo zapuštenom stanju, pa kad je uspjelo da se preuzme kao vlasništvo Turističkog kluba, popravili su ga sami članovi kulučeći iz nedjelje u nedjelju.

Sve se ovo nastojanje odražuje i u pokrajinskim mjestima, no u Banjoj Luci na prvome mjestu. Ova je podružnica imala možda najmanje mogućnosti za djelovanje s obzirom na terenske prilike, ali je pokazivala prva među svim ostalim mnogo smisla za planinarstvo kako u prvim danima tako i kasnije.

Pitanje izgradnje kuće na Trebeviću ostaje još otvoreno, jer se ne mogu stvoriti preduvjeti pravne naravi. No i bez ove kuće dana je mogućnost napredovanja izgradnjom dvaju objekata pod Bjelašnicom. I kad je članstvo došlo na skupštinu održanu dne 30. ožujka 1924., koju je u odsutnosti predsjednika vodio Josip Trojer, bilo je jasno, da je budućnost Društva osigurana i da ono ide sigurnim korakom jednom velikom napretku. Predsjednik Miljan Blažeković potpuno je uspio dati jasan i određen smjer razvitku društva, što su mu u ostalom priznali svi, a to se najbolje ogleda u tome, što je izabran prvim počasnim članom.

Predsjedničku dužnost preuzimlje s godinom 1924. Đuro Telašin tu dužnost vrši punih pet godina, Lakoća uspjeha, čvrstoća

udarenih temelja nije dala ni slutiti, kakvim se prilikama približava društvo u skoroj budućnosti. Pa kad uočimo sve, što će kasnije u tom razdoblju uslijediti, možemo bez daljnje reći, da je Telar obavljao predsjedničku dužnost u najteže vrijeme, kad su podrhtavali i sami temelji, na kojima je položeno društvo, prijeteći uništenjem onog, što se velikim maram i požrtvovnošću dosad stvorilo. Kako god je ovo razdoblje Telareva predsjednikovanja bilo burno, tako je ujedno bilo i neobično plodno. Društveni potresi odrazuju se obično negativno u radu, no ovdje su oni potakli intenzivnost svake akcije do vrhunca. U svakome slučaju predsjednička dužnost ovih pet godina bila je jedna od najtežih. I kad ne bi bio na tom mjestu čovjek, kao što je Telar, sigurno, da bi mnogo toga posve drukčije ispalio. Planinarski dom pod vrhom Trebevića njegovo je remek-djelo, za čije podizanje trebalo je smionosti, žrtve i ustrajnosti. Susretljivost službenih vlasti, a u prvoj redu šumskih, vezana je uz njegovu ličnost.

Tom njegovu plodnom djelovanju doprinijeli su mnogo i njegovi vrijedni suradnici, od kojih naročito ističem L a v o s l a v a S t e i n e r a, kojega djelovanje počinje s osnutkom društva, pa se nastavlja kroz punih devetnaest godina i to bez predaha, ustrajno i s ljubavlju kako za društvo, tako i za planine. Kao odličan organizator svega, što zasijeca u široko polje planinarske discipline, vršio je kroz dugi niz godina bezbroj društvenih funkcija, a što je poduzimao, obavljao je savršeno i predano svom dušom. On je živa povijest Društva planinara u B. i H., pa je zato znao za svaku pojedinost i svaku potrebu. Godinama je obilazio kao ekonom sve planinarske kuće, a što to znači, može ocijeniti onaj, tko ima pred očima brojnost tih objekata kao i njihovu teritorijalnu raštrkanost. Kod tehničkih radova pri podizanju novih planinar. kuća opet nalazimo Steinera, kako mjesecima žrtvuje svoje nedjeljno vrijeme. Kao društveni vođa podigao je na zamjernu visinu broj izleta (72 u jednoj godini!), a izleti se kreću po najljepšim našim planinama: Vranici, Prenju i Čvrsnici. Mislim, da нико nije toliko doprinio razvoju našeg alpinizma kod omladine, koliko on. Njegovom inicijativom sazvana je zajednička akcija za označivanje puteva, koja je urodila očekivanim plodom. Među pojedina društva podijeljene su pojedine grupe planina, po kojima su ta društva vršila označivanje puteva gotovo do dana današnjega.

Članstvo i dalje raste, te doseže krajem 1924. godine broj od 417. — Osim agilnosti članova doprinašaju ovome porastu novo podignute planinar. kuće: H r a s n i č k i S t a n, S t i n i d o i P a r a t i n e nad Boračkim jezerom. Potonja je uzeta pod najam od Građevinske direkcije u Sarajevu. Ovo brojčano otvaranje planinar. kuća dalo je povoda, da je na poticaj planinar. društva »Romanija«

sazvana konferencija postojećih planinara, društava, gdje se imalo odrediti, kojim redom i na kojem se mjestu imaju podizati u buduće kuće. Prijedlog je propao, ali je ovaj kontakt doveo do zbliženja Društva planinara i »Romanije« i konačno potakao pitanje o ujedinjenju obih društava, o čem ćemo kasnije govoriti.

U toj godini uspostavljene su planinarske oznake na Treskavici preko Hrabe na Bjelašnicu, tako da je upotpunjena trasa markacija na obje planine. Mogućnost za izlete olakšana je povlašticom od 50% na željeznicu u grupi za trojicu. Lijep uspjeh postiže i foto-sekcija. Ona izlaze velik broj snimaka na Pariškoj izložbi dekorativne umjetnosti, a u svrhu propagande izrađuje 2.500 razglednica i 130 dijapositiva. Društvo po prvi put dobiva potporu od 5.000.— din., koja se svota ulaze u popravak planinarskih kuća. Podružnica u Banjoj Luci lijepo napreduje, što se vidi po broju izleta (15) i po broju upisanih članova (60).

Konačno ne će biti na odmet, ako spomenemo, da je na proslavi 50-godišnjice H. P. D. Zagreb održanoj u opservatoriju na Bjelašnici, čime je iskazana pažnja našim planinama, sudjelovalo i Društvo planinara. Brojne goste pozdravio je ispred Društva planinara **Jure Filipović**.

Na glavnoj godišnjoj skupštini u znak priznanja proglašen je **Suljo Suljagić** začasnim članom.

ALEKSANDROV DOM (1609 m) NA TREBEVIĆU

Krajem 1925. (6. XII.) održana je izvanredna skupština, koju je vodio Trojer, a sazvana je u svrhu fuzije Planinarskog društva »Romanije« s Društvom planinara. Već smo prije spomenuli, što je predhodilo fuziji obaju društava, a ova skupština trebala je sankcionirati uvjete utanačene u neobvezatnim razgovorima.

Stvar je fuzije po sebi dobra i teoretski promatrana vrlo zahvalna, jer je izvan sumnje, da se stapanjem dvaju društava s istom svrhom postizava daleko više, nego kad svako pojedino društvo za sebe djeluje. No iskustvo skorih dana ponovno će istaći, kako se često sukobljuje teorija s njezinim praktičnim provođenjem. Dobro zamišljena ideja o spajanju urodila je nažalost društvenim trzavicama, jednom nepreglednom borbom u dnevnoj štampi, a ovim svima pojavama možemo danas lako naći usroka u neiskrenosti pothvata, u različitom mentalitetu ljudi kao i u nepremostivosti narodnih opreka.

Spajanje je provedeno uz ove uvjete: 1. svi se članovi (300) »Romanije« primaju en bloc, 2. predsjednikom ostaje i nadalje sa danji predsjednik Društva planinara Đuro Telar, dok dužnost vođe vrši član »Romanije« (Ivo Kolić), 3. polovina odborničkih mesta pripada jednom, a polovina drugom društvu, »Romanija« prenosi svoju planinar. kuću na Vukeljinoj vodi (Jahorina) u vlasništvo Društva planinara.

Promatramo li iz današnje perspektive pitanje fuzije, nameće nam se misao, da je stvarni podstrek ovom spajanju bio divljenja vrijedni napredak na svim poljima planinarskog djelovanja, što ga je Društvo planinara u tako kratkom vremenskom odsjeku postiglo. Savez planinarskih društava, za koji znamo, da ga je potaklo Društvo planinara, ostvaren je. Od akcije Turing-kluba u Beogradu, koja je imala omesti Savez, ogradiло se društvo jednako kao i H. P. D. Zagreb. Planinarske kuće niču nevjerljivo brzinom. Dovršava se unutarnji uređaj kuće na Papratinama, izgrađuje se kuća u Trnovu, zatim se završava prva kuća na Treskavici (Jablandolovi), a kao kruna svemu podiže se na razvalinama kuće pod vrhom Trebevića divan planinarski dom, o kome smo već toliko toga čuli i koji je bio na dnevnom redu počevši od osnutka društva.

Kad je riješen pravni dio ovog pitanja i kad su konačno usvojeni nacrti, — a to su stvari, koje okupljaju velik dio nastojanja, — preostalo je najglavnije: pitanje sredstava. Zasluga je predsjednika Telara, da je prebrođeno i to pitanje potporom Ministarstva šuma, koje je doprinijelo 150.000.— din., kao i potporom Ministarstva trgovine, koje je dalo pomoć od 24.000.— din. Ova svota nije bila ni izdaleka dovoljna, ali je glavno, da se godine 1925. počeo taj

Dom izgrađivati. Pa kad ne bi ništa drugo postojalo i kad ne bi ništa drugo ostvario osim ovog planinarskog Doma, zaslužio je Đuro Telar priznanje.

Društvo broji koncem godine, uračunavši i članove fuzionirane Romanije, 785 članova i posjeduje ovih 7 planinarskih kuća: Trnovo (u gradnji), Trebević (u gradnji), Stini do, Jablan-dolovi (fali unutarnji uredaj), Hrasnički Stan, te konačno Vukeljina voda na Jahorini (bivša kuća Romanije). Dodamo li ovome aktivnu podružnicu u Banjoj Luci i novo osnovanu u Usori (40 čl.), možemo reći, da je Društvo doseglo vrhunac djelovanja.

Iduća glavna skupština održana je 27. ožujka 1927. Na njoj se odražuje težak i neočekivan sukob između bivših članova »Romanipije« i Društva planinara. Taj sukob počeo je nesuglasicama u odboru, nastavio se napadajima u dnevnoj štampi, koja je kroz dugi period upravo vrvila, tim napadajima, — koji danas nemaju više izgled ozbiljnosti; — zatim je uslijedio društveni raskol, te su i izleti priređivani posebno pod imenom »opozicije Društva planinara«. Sve su se strasti poput bujice izlile na skupštini, koja je bila doista jedna od najdugotrajnijih (trajala je 5 sati), a po žestini jedna od najbučnijih.

Danas možemo o svemu hladnokrvno prosudjivati. Ali svaki objektivni promatrač mogao je i onda zaključiti, da se ovaj sukob, kome nema primjera u povijesti našeg planinarstva, mora prije ili kasnije završiti rastavom fuzioniranih društava. Iz svega, što se tom prilikom reklo i napisalo, izilazi, da fuzija nije potekla iz motiva, radi kojih je uslijedila, niti su polemike i kritike bile stvarne, a još manje dobromjerne. Glavni tenor optužaba bila je mržnja, čiji su izdanci bili temeljeni na posve drugim motivima samo ne na planinarskim, o čemu uostalom svjedoči način, kako se ova borba vodila. Naravski pri svemu tome trpjelo je najviše samo planinarstvo. I tako vidimo paradoks, da se napadao i optuživao odbor i društvo u vremenu, kada je ono doseglo vrhunac planinarskog stvaranja i kada bismo očekivali baš obratno.

Opozicija je ostala na skupštini u velikoj manjini. Ipak time nije sukob legao, nego se nastavio usprkos svemu intenzivnom radu odbora. Da uzmognemo dobiti pravi pregled, spomenut ćemo, da je broj članova iznosio 968, da su izleti bili jednakoj kao i prošlih godina brojni i dobro posjećivani. Osim uobičajenih planinara, izleta uspjelo je nekoliko većih (Plitvice, Kotor, te Austrijske alpe). Osnovane su nove podružnice u Tuzli (55 čl.) i Bugojnu (26 čl.). Osim Trnova dovršene su neke planinare, kuće kao i planinarski dom na Trebeviću, kome je falio još unutarnji uredaj. Troškovi ovog doma, koji je dobio ime Dom kralja Aleksandra, iznosili su 208.000 din. za gradnju, a 23.000 din. za inventar. Foto-sekcija broji

17 članova, između kojih se ističu Suljagić i Albert Plevan, inače nada sve vrijedan tajnik, a njihovi snimci još i danas rese poslovnicu kao i Aleksandrov dom.

Sukob u društvu ipak ne prestaje, nego poprima sve veći opseg, duhovi su puni elektriciteta, a napadaji u dnevnoj štampi na odbor i društvo sve to veći i brojniji.

Kad su konačno u znak protesta istupila 6-ica odbornika, bivših članova »Romanije«, saziva se 18. rujna 1927. izvanredna skupština sa svrhom, da se odbor popuni i da se konačno odmjere snage, kako bi se učinio jednom kraj nezdravom stanju u društvu. Skupština je vodio podpredsjednik Jure Filipović. Kad je opozicija vidjela, da je u manjini i da ne može ništa postići, iznijela je posredovni prijedlog, da se novi odbor popuni jednakim brojem odbornika obaju društava (opozicije i Društva planinara). Ovaj je prijedlog pao, a neki članovi, koji su se ogriješili bezobzirnim pisanjem u novinama, isključeni su iz društva.

Tim još nije legao ovaj dugotrajni spor. On se nastavlja kroz cijelu iduću godinu do skupštine, koja se održala 22. travnja 1928., kojoj je predsjedao Telar. Ton je opozicije već mnogo blaži, jer je svjesna svoje nemoći. Glavni je predmet bio promjena pravila, u kojima je među ostalim predviđen stavak, da se isključuju svi oni, »koji govorom, radom i pisanjem nastupaju protiv društva«. Pravila su velikom većinom primljena i po njima su isključene iz društva sve kolovođe opozicije, koji su se bezbroj puta ogriješili o društvo.

Tako je eto konačno završeno teško stanje u društvu, koje je nepotrebno progutalo toliko energije i zadalo tolikih muka kroz više od dvije godine, a samo radi toga, što se nasjelo jednoj naoko lijepoj ideji, koja je u provođanju bila zloupotrijebljena. Ovaj sukob bio je poduka za budućnost kako u općenitom, tako i specijalnom smislu, i to je potvrda naprijed iznesene činjenice o nemogućnosti stapanja heterogenih misli i naziranja. Društvo je štetovalo najviše materijalno. Zatražena podpora od države odbijena je pod uplivom insinuacija, širenih po novinama o društvu, što u ostalom i nije čudo s obzirom na naše posebne prilike.

Novci su međutim bili sada baš najpotrebniji, jer je Aleksandrov dom bio gotov, pa se čekalo još samo na njegovo otvorene. Dug poduzetniku Pavliću iznosio je još 42.000 din., pa je posredovnim sporazumom uspjelo odboru, da su se Pavlićevi nasljednici zadovoljili svotom od 18.000 din.

Skupštinom od 22. travnja 1928. dovedena je opet stvar društva u stanje, koje je postojalo koncem 1925. Svi članovi-pristaše opozicije istupaju i osnivaju ponovno Društvo planinara »Romanija«.

PLANINARSKA KUĆA NA DEVEČANIMA (1700 m) NA VLAŠIĆ PLANINI

Premda je tim činom istupilo 240 članova, ipak se broj članova nije smanjio. Pristupiše 324 nova člana, te je društvo dosegla broj od 1062 člana.

Zaslužni predsjednik Đuro Telar zahvaljuje se na časti nakon punih 5 godina najizdašnjeg rada, čime je odigrao vrlo značajnu ulogu u povijesti našeg planinarstva, ulogu, koju mu ne može niko osporiti. On i njegovi suradnici, osim spomenutih: Albert Plevan, Jure Šutić i Hamdija Jamaković, postigli su u nekoliko najznačajnijih godina, da su izgradili po planinama tolike planinarske objekte, da su odgojili toliki broj planinara, i time planinarstvo doveli do stupnja, kojim se ono može mjeriti i s drugim velikim planinarskim pokretima. Članovi odali su mu priznanje izabравши ga doživotnim počasnim predsjednikom, a Josipa Trojera, njegovog suradnika, počasnim članom.

Predsjedništvo preuzimlje Dr Ivan Pavičić, koju dužnost obavlja kroz dvije godine (1928.—1929.) u sređenim i mirnim prilikama. Zadnju godinu bio je zaposlen drugim stvarima, te nije sudjelovao mnogo u radu društva, koje naizmjenično vodi počasni predsjednik Telar.

Članstvo i dalje raste (1551 čl.), izleti su na visini, označivanje puteva također. U planinarskim se kućama dotjeruje unutrašnji uređaj, što iziskuje doista velike novčane investicije. Ipak se našla sredstva, da se prema zaključku skupštine od 25. svibnja 1929. podignu dvije planinarske kuće: na Bitovnji i na Vlašiću (Devečani). Spomenutu kuću na Vlašiću podiže vrijedna podružnica Travnik, osnovana 1927. prigodom jednog društvenog izleta na

Vlašić. Skijaški se šport povoljno razvija i to uporedo s ostalim društвima, jer je došlo vrijeme, kad je bio objerуke primljen od najširih narodnih slojeva s mnogo elana, ali i sa dosta snobizma.

Godina 1929. u znaku je aktivnog rada podružnica, kojih imade šest: Banja Luka, Bugojno, Tuzla, Travnik, Usora i Zavidovići. Tuzla gradi uz pomoć središnjice planinarski dom na Svatovcu, a Usora dvije kuće: na Jezeru i Blatnici (Očauš).

Zaslugom Steiner-a uspostavljena je kuća na Bitovnji, vlasništvo Agrarne direkcije, pa je broj planinar. objekata povećan na 11. Uza sve to osjeća se još velika potreba novih planinarskih kuća. Međutim nedostaje novčanih sredstava, jer su s jedne strane državne potpore posve presahle, a s druge su izdatci za održavanje postojećih kuća dosegli velike svote.

Na skupštini, održanoj 29. ožujka 1930., kojoj predsjedava počasni predsjednik Đuro Telar uz vrijednog tajnika Alberta Plevana, bi izabran za predsjednika Dr Ivan Subašić. On vodi društvo kroz dvije godine (1930.—1932.) u posve staloženim nutarnjim prilikama, po iskušanoj metodi i stazi uz pomoć izgrađenih i pouzdanih saradnika.

Markacije se obavljaju neobičnim marom, te je svršen velik posao označivanjem Treskavice i Bjelašnice, gdje je označeno 80 km planinske trase i postavljeno 20 orientacionih tabli. Zauzimanjem odbora, a uz aktivnu pomoć Auto-kluba (predsjednik Dr A. Babić), popravljena je napokon cesta na vrh Trebevića, te time omogućen prilaz prometnih sredstava u planinar. dom, što se opet odrazuje u velikoj posjeti i široj neplaninarskih krugova. Vrijedna loto-sekcija nagrađuje najbolje snimke, izrađuje 10 albuma snimaka naših planina, a vrijedno je spomenuti, da je upotpunjena zbirka značaka svih evropskih i nekih izvanevropskih planinarskih društva, koja resi društvenu poslovnicu, smještenu u iznajmljenim prostorijama »Hrvatskog kluba« u Napretkovom zakladnom domu.

Od podružnica treba istaći u prvome redu djelatnost Usore pod vodstvom in g. Emila Horvata i nade sve vrijednog Ada Ogrizeka, kojima uspijeva podići broj članova na 140, pa ih je skuština od 31. ožujka 1931. imenovala začasnim članovima. Zatim dolazi Tuzla sa svojih 100 članova i dovršenom kućom na Svatovcu, koja je otvorena polovicom 1931., zaslugom Rollingera, Rudolfa Krena, Nikifora Jovičića i Jankijevića. Onda podružnica Travnik, koja prijava ozbiljno uz gradnju kuće na Devečanima, pošto su uglavnom bila osigurana novčana sredstva. U njoj djeluju tri vrijedna planinara: Vilim Ivanis, Teskeredžić i Dr. Mikuš.

Prvi put dosada opaža se stvarno opadanje članstva. Na 10. glavnoj skupštini, održanoj 13. ožujka 1932., dolazi ova činjenica na vidjelo kao odraz teške finansijske krize i posebnih prilika u državi.

Teret političke diktature leži na ljudima, i taj teret postaje još težim zbog oštrog policijskog sistema u sredini, koja nije bila dobro raspoložena prema društvu. Vrijeme je vrlo opasno. Denuncijacije vrebaju na svakome koraku. Zakon je formalna stvar s mnogo prolaznih zaustava već prema tome, kako se zakon tumači. Ljudi su na oprezu, da ne postanu žrtvom progona radi stvarčica na oko posve bezazlenih i nemjeravanih. Voditi društvo u ovim prilikama zahtjevalo je veliku opreznost.

Glavna briga tih dana bio je Aleksandrov dom na Trebeviću. Šumska direkcija osporila je ugovor, pa je bilo i takvih rješenja, prema kojima bi bila logična konkluzija, da se dom do temelja imade porušiti. Nakon mnogo truda i teškoća konačno je ipak svršena stvar tako, da je ugovor potvrđen, a za lugara, koji je ujedno vršio službu opskrbnika u domu, podignuta je kraj doma stambena zgrada troškom društva od 60.000 dinara. Međutim pripomenuti nam je, da se lugar nikad nije uselio u tu kuću i da ona još i danas stoji prazna.

U domu su adaptirane 4 prostorije, podignuta terasa, popravljen kuhinjski uređaj, zatim je produljena cesta do samog doma, a okolica je doma pošumljena i ograđena, sve to troškom od 46.000 dinara. Plodovi ovih investicija pokazaše se doskora u posjeti izletnika (4.000).

Rad podružnica postaje svakim danom intenzivniji, a prednjače podružnice Usora i Tuzla. Podružnica Usora namjerava podići kuću na Vlašić-planini i to u sjevernim ograncima Ljute Grede, pa tako dolazi do spora s podružnicom Travnik, koja podiže žuću na Devčanima. Taj smioni korak nažalost nije izvršen, jer su doskora u podružnici nastale posebne prilike. Tuzla otvara svoj lijepi dom na Svatovcu uz brojno sudjelovanje najširih planinarskih krugova i time zauvijek afirmira planinarstvo svog kraja, jer je planinarska kuća najbolji zalog budućnosti. Troškovi su izgradnje bili vrlo maleni s obzirom na veličinu i solidnost kuće (22.000 din.), a to je zasluga vrijednog Rudolfa Roliingera.

Spomenemo li još osnutak zimsko-športske sekcije, koju vodi Boleslav Felčar, onda nada sve vrijednu foto-sekciju, koja izlaze slike na izložbi u Krakovu (5.—12. IX. 1931.), rekli bismo sve, što bi bilo od važnosti za ocjenu rada u teško doba diktature, koja se srećom nije odrazila pogubno po društvo zahvaljujući razumu i opreznosti ljudi.

Dra Subašića zamjenjuje na predsjedništvu Jure Filipović, osnivač društva i vrijedni aktivni planinar, koji vodi društvo pune četiri godine (13. III. 1932.—22. II. 1936.) s ljubavlju, koja je svojstvena samo onima, koji su ujedno društvo osnovali, bez prestanka u njemu radili i za nj strahovali, kao što strahujemo nad svakim pokretom djeteta. Filipović je društvo primio u jeku teških političkih prilika, koje imaju odraza u svim pojavama dnevnog života, pa tako i životu planinarskog društva, ali je bez težih trzavica ipak proveo društvo kroz sve tjesnace i doveo neoštećeno vremenu, kad se ipak lakše disalo.

Savez planinarskih društava poprimio je stalan oblik i našao načina, da predstavlja naš najviši planinarski forum. Kad se jednom bude pisala povijest tog saveza, bit će ime Filipovića na vidnome mjestu, jer je on bio u dosta navrata delegat Društva planinara i važan funkcioner saveza. S Hrvatskim i Slovenskim planinarnim društvom surađivalo je društvo u najboljoj harmoniji, čemu je uvelike on doprinio za svog predsjednikovanja.

Godina 1932. u znaku je otvaranja planinar, kuća na Pogorelici pod Zec-planinom i Devičana na Vlašić-planini, zatim u proslavi deset godišnjice osnutka društva. Kućom na Pogorelici (1222 m) omogućena je posjeta južnog dijela bosanskog rudogorja, ali nije riješeno pitanje uzdužne ture na Vranicu, pa je izgradnja kuće na Prokoškom jezeru već tada pokrenuta. Otvorenje je obavljeno 15. VIII. 1932., a troškovi su iznosili 11.000 din. O značaju kuće na Devčanim (1676 m) nije potrebno pisati, kad se ima na umu, da je to prva i jedina planinar, kuća na toj lijepoj i prostranoj planini. Podigla ju je podružnica Travnik troškom od 23.000 din, od čega je Središnjica dala 10.000 din, a otvorenje je obavljeno uz velika sudjelovanje širokih planinara, krušgova na 4. IX. 1932.

U prosincu 1931. navršeno je deset godina od osnutka društva, ali je proslava odgođena za do godine. Objavljena je u Aleksandrovu domu na Trebeviću 8. VIII. 1932. uz ogromno sudjelovanje vlasti, izaslanika podružnica, bratskih planinara, društava, kojom je prilikom predsjednik Jure Filipović održao govor naznačivši glavne smjernice deset-godišnjeg djelovanja Društva planinara kao i budućeg u smislu ideja Dra Ivana Krajača. Proslava je bila vidnim znakom, koliko štovanja uživa društvo kod planinarskih društava i kod najšire publike.

Aleksandrov dom konačno je završen, telefon uveden 1932. (9.000 din.), dugovi uglavnom isplaćeni, stambena je zgrada za lugača također dovršena, zatim je kraj doma podignut alpinistički vrt, koji urediše kustos Maly i Lošnig, a sva okolica pošumljena, tako da je dugogodišnje nastojanje društva ostvareno i okrunjeno.

Međutim se ne zapušta ni terenski posao. Usprkos lošeg vremena obavljena je markacija u dužini od 87 km od Bradine preko Bitovnje i Pogorelice na Gojeviće i od Zec-planine na Vranicu. Brojne kuće, razasute na tolikim planinama, vrše u punoj mjeri svoju zadaću, što najbolje vidimo po posjeti, koja je te godine brojala na Aleksandrovu domu 5.000 posjetnika, a u ostalim kućama 1.500. Investicije za uređaj domova prelaze nekolike desetke hiljada dinara godišnje. Osobito guta novac Aleksandrov dom. Konačno je nakon duga otezanja riješeno pitanje zakupa zemljišta na Trebeviću. Sklopljen je ugovor na 30 godina, a uz Aleksandrov dom zaokružena je pošumljena ploha od više hektara, tako da će okolica ovog doma u budućnosti biti poštedena od devastacija.

Velik udio uspjehu doprinio je Stanko Štambuk i Lavor Slav Steiner, obojica iskušani planinari i vrsni organizatori. Štambuk je bio čovjek, jedan između onih, koji su na sebi nosili dugogodišnji teret dužnosti mirno i strpljivo, ne pokazujući nikad i nigrdje, da su stupovi društva. Kao podpredsjednik vodio je društvo za vrijeme bolesti i nakon smrti predsjednika Dra Maše Behmena žarom terenskog planinara, pa stoga je i pokazivao toliki interes i pozrtvovanje za izgradnju novih planinarskih objekata. O Steineru smo govorili na drugome mjestu, pa preostaje, da spomenemo, da ih je društvo u znak priznanja izabralo za počasne članove.

PLANINARSKI DOM NA KRALJICINOJ VODI (1520 m), VLAŠIĆ PLANINA.

Razdoblje 1934.—1938. neobično je plodno u podizanju velikog broja planinarskih kuća u bližoj ili daljoj okolini Sarajeva. Ljeti 1934. proširuje »Kosmos« svoju kuću na Skakavcu, a »Ski-klub« koncem iste godine otvara svoj dom na Crepoljskom. Na 2. II. 1935. slavi »Romanija« otvorenje svog velikog doma na Jahorini, a 25. VIII. otvara H. P. D. »Bjelašnica« najprije svoje skijaško sklonište na Kasovu dolu, a zatim 8. X. svoj dom na Bukoviku. U godini 1936. otvara se pet novih kuća: »Đerzelezova« na Romaniji pl. (23. VIII.), Društva planinara na Prokoškom jezeru (5. IX.), »Prijatelja prirode« na Crnome polju u Prenj-pl. (26. IX.), »Slavijina« na Sitniku na Bjelašnici, te konačno oficirski dom na Jahorini (17. X.). Tako je za nekoliko godina broj planinarskih kuća u sarajevskom području dosegao broj od 25, što je najboljom ilustracijom za zamah, što ga je planinarstvo ovdje doseglo.

Pa i na području zimskog športa, koji vode i dalje planinarska društva u pomanjkanju čisto športskih društava te discipline, pokazuje se djelatnost Društva planinara. Iako je skijaštvo tek sredstvo za planinare, a nije mu svrha, kako je to lijepo obrazložio predsjednik Filipović na jednoj skupštini, ipak društvo radi aktivno u zajednici s ostalim društvima u Zimskom športskom savezu. Ovaj je organizirao prvi skijaški slet, održan od 13.—16. II. 1937. u Sarajevu i na Jahorini planini.

Došlo je međutim vrijeme teških ekonomskih prilika, koje se odrazuju u redukcijama i u prisilnoj štednji. U takvim prilikama nije ništa veće od čuvanja onoga, što posjedujemo. Tim više, što ni odakle ne stižu društvu potpore. Stoga je i razumljivo, da članstvo opada (935 čl.) i da neke podružnice nazaduju. Još pred godinu dana neobično aktivna podružnica Usora gotovo gasne, jer je zatvaranjem šećerane u Usori izgubila najveći dio svog članstva. Zato Tuzla u brzom tempu gradi svoju drugu kuću na Konjugh-planini (1328 m), a Vidovići prilaze gradnji svoje kuće na Tajanu. Konačno se i u Rogatici osniva podružnica sa svrhom, da izgradi planinarsku kuću na Semec-planini.

Nije potrebno isticati brojne izlete, koje društvo poznatom agilnošću priređuje, ni marljivu foto-sekciju, koja izrađuje velik broj snimaka i dijapositiva (250 kom.), te izlaže na planinarskoj izložbi u Ljubljani, — jer sve ove stvari automatski funkcioniraju. Pri proslavi 10-godišnjice HPD »Bjelašnice« u opservatoriju na Bjelašnici sudjeluje brojno članstvo i predsjednik. Vrijedno je spomenuti još jednu proslavu u god. 1933., a to je »planinarski dan«, koji prirediše sva sarajevska planinarska društva. Ova je akcija lijepo uspjela, pa je novac, dobiven od te proslave, upotrijebljen za štampanje vodiča kroz bosansko-hercegovačke planine.

Vodič kroz naše planine bio je neophodno potreban i njegovo izdavanje bilo je mnogo puta na dnevnome redu, ali uvek bez uspjeha. Proslava planinarskog dana kao zajednička akcija svih planinarskih društava potakla je suradnju svih i dala poticaj izdavanju ove knjige. Osnovan je redakciono odbor, u kome su sjedili prvi predstavnici pojedinog planinarskog društva, ljudi pismeni i poznavaoци terena, pa su nakon rada od godine dana obradili svaki posebno njemu dodijeljenu planinu. Brojni sastanci održavali se u poslovnicama Društva planinara i tu je sređeno sve gradivo, koje je onda u redakciju uzeo ing. Jovan Popović, jedan od neobično vrijednih planinara u

PLANINARSKA KUĆA NA SVATOVCU (1338 m)

društvu. U ovom redakcionom odboru bili su slijedeći predstavnici društava i ujedno pisci opisa pojedinih planina: za Društvo planinara u B. i H. Jure Filipović i Suljo Suljagić, za HPD »Bjelašnicu« Dr Josip Fleger i Dr Franjo Raguz, za »Romaniju« ing. Mihajlo Blagojević, za »Prijatelj prirode« Branko Tadić i za »Kosmos« Janko Seljan.

»Vodič kroz planine Bosne i Hercegovine« štampan je 1935. u 2000 primjeraka troškom od 20.000 din., te je popunio veliku prazninu, koja se osjećala baš na tome polju, a istodobno je mnogo doprinio, da su naše planine obilno pohađali širi planinarski krugovi kako domaći tako i strani.

U godini 1935. valja prije svega spomenuti otvorenje dviju kuća, rad podružnica u Zavidovićima i Rogatici. Prvo spomenuta važi kao najagilnija od svih u toj godini, jer je osim brojnih izleta provela lijep broj markacija i konačno dovršila svoj dom na Tajanu. Svečanost otvorenja obavljena je 21. i 22. VII. uz veliko sudjelovanje članstva i to i podružnica, i Središnjice. Predsjedniku

Nikoli Dušek u odano je time puno priznanje za sav njegov požrtvovni rad i nastojanja kroz dulji niz godina kao i njegovih suradnika Sternberga Karla i Stavicha. Tu je ujedno proslavila podružnica Usora pod vodstvom vrijednog svog predsjednika Ogrizeka jubilej svoje desetgodišnjice. Za gradnju na Tajanu priložila je ova podružnica 13.000 din. Vrlo su aktivne nadalje i podružnice Tuzla pod vodstvom vrijednog predsjednika Rudolfa Rolića, kojega je skupština 1936. u znak priznanja za njegov rad imenovala počasnim članom. Ova je podružnica proslavila također svoju desetgodišnjicu u svom domu na Svatovcu. Osim živahnog nastojanja podružnice Travnik ističe se i Banja Luka, koja oživljuje svoje djelovanje, dok podružnice u Bugojnu i Fojnici posve zaštiše. Najmlađa podružnica u Rogatici otvara na Semec - pl. 7. VIII. 1935. svoju kuću, za koju je izdano 20.000 din. Ukratko rečeno, iz ovih dosad opisanih stavaka izlazi na vidjelo, da su podružnice neobično radine i da planinarstvo zahvaća i kod podružnica sve veće razmjere.

Središnjica posvećuje veliku pažnju propagandi planinarstva, što se odrazuje u izdanoj tabeli društvenih kuća, koje su tabele razaslane raznim ustanovama. Nadalje je stavljen u promet oko 2000 komada razglednica, a da je ovaj podhvati uspio, vidi se po broju posjetnika planinarskih kuća, kojih je bilo u godini 1935. ukupno 8600.

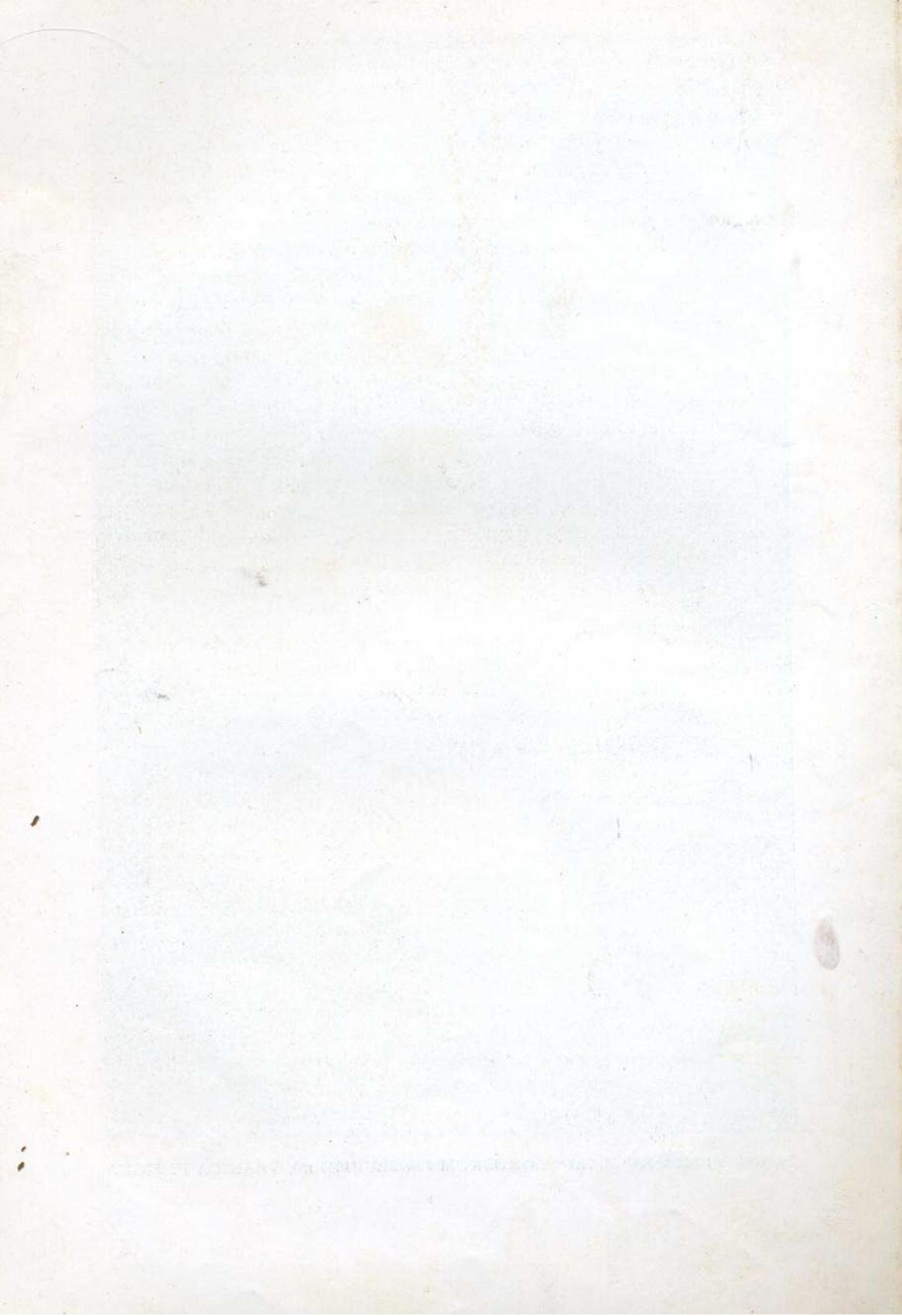
Na skupštini dne 9. II. 1935. izabran je za predsjednika Dr Mašo Behmen. Vršeći savjesno svoju predsjedničku dužnost znao je uravnotežiti aktivnost raznih akcija kako središnjice, tako i podružnica. Nažlost u trećoj godini svoga predsjednikovanja teško oboli, te nije mogao surađivati, dok ga društvo posve i za navijek ne izgubi dne 10. XI. 1937. Na komemoraciji, koju je održalo društvo uz sudjelovanje svih sarajevskih planinarskih društava, govorio je Dr Feliks Poljanić. Prikazao je ličnost Dra Behmena i kao čovjeka i kao planinara. Društvo vodi za to vrijeme podpredsjednik Stanko Stanbuk sve do skupštine (25. II. 1938.).

Prostrane bosansko-hercegovačke planine još nisu ni izdaleka saturirane planinarkućama, izuzevši bližu okolicu Sarajeva. U njoj se nanizaju kuće i domovi u priličnom broju. Neke su građene iz prestiža, a neke za nedjeljnu planinarsku publiku. Neke možda imaju čisto turistički značaj, no svakako je malo čudno, da ih ima toliko na jednom mjestu, dok na mnogim i lijepim, doduše udaljenim planinama nemamo nijedne ili tek po koju. Svakako stoji premla, da se po tome, gdje koje društvo gradi planinarske kuće, odražuje ujedno i planinarski karakter tog društva.

Društvo planinara vodilo je prvenstveno brigu oko podizanja svojih planinarkuća na planinama, koje su svojom ljepotom i stvar-

PLANINARSKA KUĆA NA PROKOŠKOM JEZERU (1640 m), VRANICA PLANINA

nom potrebom zaslužile taj objekat, a nije se obaziralo ni na daljinu, ni na rentabilitet, ni na teškoću izgradnje kako u tehničkom, pa tako i u finansijalnom pogledu.

Podizanje lijepo kuće na Prokopskom jezeru (1640 m) na Vranici važi kao jedan od primjera za gornju tvrdnju. Otvorena je 5. IX. 1937. uz brojno učestvovanje planinara, jer je ta kuća završetak uzdužne trase Bitovnja—Pogorelica—Vranica. Pomoću nje omogućen je prijelaz kroz srednjo-bosansko paleozojsko gorje u svaku dobu: ljeti i zimi. Troškovi gradnje iznosili su 52.000 din.

Drugi primjer na kome se odrazuje planinarski smisao, jest veliki dom na Kraljičinoj vodi (1520 m) na Vlašiću. Podiže ga vrijedna podružnica Travnik, koju vodi i predstavlja neumorni planinarski radnik Dr Dраго Mikuš zajedno sa Ivanisem i Teskeredžićem. On obrazlaže već na skupštini god. 1937. potrebu ovog objekta time, što Devčanska kuća, u koju je naknadno utrošeno prilično novaca (50.000), ne može primiti potreban broj planinara, i jer je Vlašić svojim divnim terenima doista zasluzio, da se u njegovu centru podigne jedan velik i savremen dom. Ovo važi pogotovo radi idealnih zimskih terena. Dom je započet iste godine, a koncem 1939. podignut je pod krov troškom od 111.000 din. Po veličini i izvedbi ravan je on velikim planinarskim objektima u zemljama s mnogo starijom planinarskom tradicijom, što bez sumnje zavređuje naše divljenje.

Požrtvovnost oko označivanja puteva nije još popustila, jer je s otvorenjem kuće na Vranici morala biti popunjena trasa i od Fojnice i sa strane Bitovnje. Marliva fotosekcija i nadalje djeluje (Ing Radimir Steiner, Suljagić, Štambuk), te izlaže planinarske snimke na izložbi u Novom Sadu.

Društveni izleti zaostaju za ostalim akcijama, jer se u sve to većoj mjeri gubi članski interes za njih. Ne znači to, da pojedinci ne hodaju, nego se naprotiv formiraju grupice, inače odličnih planinara, koji odijeljeno od svega gone t. zv. višu alpinistiku, a za društvene izlete nemaju smisla. Ovaj pojav nije zdrav, jer se razara društveni kolektiv, a s njim se uništaje i tradicija, koja je tako potrebna za mlađi naraštaj. Osnivanje omladinske sekcije, koja u početku broji 116 članova, imalo je nadoknadići manjak, izazvan potmanjkanjem interesa za izlete, ali prvi žar bio je doskora ugašen, jer je opstanak sekcije temeljen na predpostavci naročitih privilegija.

Društvo ulaže velike svote za redovito izdržavanje objekata, a pomoći su veoma malene, stoga je vrlo teško u redu održavati i ono, što se izgradilo, a da i ne govorimo o novim objektima. K tomu pridolazi još posebno poglavlje izdataka, prouzročenih provalama u planinarske kuće, koje postaju tih godina vrlo česte, a izvršuju ih dijelom nesavjesni planinari, a dijelom okolno stanovništvo. Te su

provale osobito štetne, jer se odnosi teško skupljeni inventar, a najgore od svega jest, što nijednog počinitelja provale nije bila upravna vlast u stanju uhvatiti, pa se prema tome ni u dogledno doba ne može očekivati, da će provale biti spriječene. Tajan i Pogorelica bili su jedamput a Prokoška kuća dvaput provaljene u jednoj godini.

Teret društvenih poslova leži na vrijednom Mihajlu Guberu, Gustavu Tausigu, Salomu Oskaru i Adolfu.

Podružnice djeluju i nadalje aktivno, u koliko neke posve ne popustiše u radu, što dolazi na vidjelo prigodom skupštine, koja se održala 25. II. 1938., a na kojoj je izabran predsjednikom Dr Vjekoslav Jelavić. On vodi društvo samo jednu godinu dana, a ta je godina u društvenoj povijesti označena godinom prekretnicom, jer je u njoj pokrenuta ideja o spajanju Društva planinara u B. i H. s Hrvat. planinari. društvom u Zagrebu.

Društvo seli iz Hrv. kluba u prostorije Franičevića palače, a društvene poslove uzorno vrši poslovodja Mihailović. Uglavnom se posvećuje briga planinar. kućama, koje su dijelom stradale od provala, a dijelom su već u slabom stanju (Stini do i Bitovnja) ili su u neredu (Vukeljina voda). Hrasnički je Stan potpuno uređen za slugom članova Rodinisa i Zjalića.

Foto-sekcija izlaže slike na izložbi čeških turista u Pragu (27. III. 1938.), a alpinistički vrt na Trebeviću svake godine postaje potpuniji, što je zasluga kustosa Malaya, Wagnera i Janka Urlepa, koji je za zaslužni rad izabran za počasnog člana. Od podružnica rade samo četiri: Banja Luka, Travnik, Zavidovići i Tuzla.

Cio društveni rad leži na ledima uskog kruga odbornika, koji godinama nose teški teret, a nigdje ne nalaze novih, neophodno potrebnih suradnika. Članstvo je za deset godina palo za preko 600 (1928. bilo je 1550, 1938. samo 818 članova).

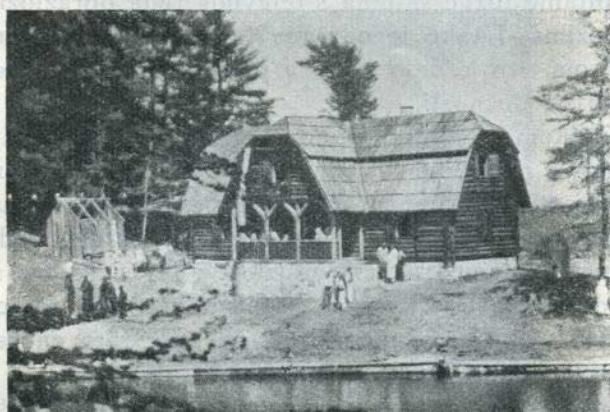
Razlog ovome padu članstva treba tražiti u osnivanju novih planinar. društava i planinar. sekcija kod športskih društava. U drugu ruku je i društvena članarina veća od svih drugih društava, pa je i to razlogom za opadanje članstva. Izdatci za održavanje starih i izgradnju novih kuća vrlo su veliki, a potpore sve to manje. Nekoć nuda sve razvijena društvenost popustila je, a interes članova za društvene izlete gotovo je posve nestao. Pod ovakvim okolnostima nije bilo ništa prečeg, nego pomicati ozbiljno na način, kako da se provedu temeljite reforme, s pomoću kojih bi društvo ponovno oživjelo i time osiguralo za budućnost sve teško stečene tvorevine kroz toliko godina nastojanja i rada. Najveći dio članstva kao i cio odbor bavili se tokom cijele godine 1938. tim problemom, dok se konačno

nije rješenje našlo u ideji spajanja Društva planinara sa Hrvatskim planinarskim društvom Središnjicom u Zagrebu.

Razlozi za namjeravanu fuziju sa H. P. D-om bili su slijedeći: HPD je u prvoj rednici najveće planinarsko društvo i po broju podružnica i po broju planinarskih objekata, kao i po prostranosti svog djelovanja. Njegovo djelovanje kreće se kroz godine jasno utrtim smjerom, koji su označili predstavnici planinarske ideologije u nedavnoj prošlosti, što je većini članova dobro poznato. Odnosi između obadva društva bili su uvijek nesamo srdačni, nego najuže povezani, što najbolje vidimo u zajedničkoj suradnji u Savezu planinarskih društava. Konačno je oduvijek postojala i lična i međudruštvena veza između članstva Društva planinara te podružnice HPD »Bjelašnice« u Sarajevu, čiji je ozbiljan planinarski rad izbliza promatran i odobravan. Dodamo li ovome još i tu činjenicu, da su u Društvu planinara sudjelovali u najvećoj većini Hrvati, nadalje da se postojeća športska, planinarska i ina društva kod nas grupiraju po nacionalnom opredjeljenju, to uz sve gore navedene momente nije moglo ništa biti bliže, nego da se fuzija obavi s Hrv. planinarskom društvom, koje po svemu pruža garanciju, da će se tekovine društva nesamo očuvati, nego i u budućnosti još više povećati.

Na pismeni upit odgovorila je Središnjica HPD Zagreb, da prima s radošću namjeravanu fuziju i ovlastila predsjednika »Bjelašnice« Dra Josipa Flegera, da je zastupa s neograničenim povjerenjem.

Kad je ispred članova odboru Društva planinara podnesena formalna predstavka s prijedlogom o fuziji s HPD-om, koja se imala iznijeti na godišnjoj skupštini sazvanoj 5. III. 1939., održana je posebna sjednica, na kojoj su prisustvovali predstavnici Društva planinara s delegatom HPD Središnjice.

PLANINARSKA KUĆA NA TAJANU (1278 m)

Na toj su konferenciji iznesene pojedinosti i u pogledu općem, i u pogledu provođanja fuzije. Tom zgodom došlo je do izražaja odvojeno mišljenje jednog predstavnika Društva planinara u slijedećim točkama: da je imovinski odnos HPD-a prama Društvu planinara nerazmjeran s obzirom na planinarske objekte u Bosni i Hercegovini; zatim, da bi se iz novo nastalog društva nakon fuzije imalo izbaciti ime »hrvatsko«, jer ono značuje miješanje u politiku; onda, da je djelokrug HPD-a ograničen samo na Hrvatsku; i konačno, da bi se nova pravila imala tako preinačiti, da bi polovinu odbora popunjavali Srbi, a polovinu Hrvati.

Predstavnik Središnjice HPD-a odgovorio je na spomenute pri-govore, da HPD posjeduje neusporedivo veću imovinu, sve kad bi se mjerilo postupkom, uobičajenim kod tečevnih društava. Iz naslova se ne može izbaciti ime »hrvatsko«, jer na to Središnjica ne može ni u kom slučaju pristati, a da to ime ne predstavlja politiku, najbolji je dokaz taj, što HPD broji, a i u prošlosti je brojilo u svome članstvu nekoliko vrsnih planinarskih saradnika Srba (Dr Simonović, Dr Orlić). Djelovanje HPD-a nije po pravilima ograničeno na Hrvatsku (§ 2.), nego se ono može po potrebi protezati i u drugim krajevima; izbor odbora vrši se po principu većine, a do članstva je, tko će ući u sastav odbora. Pošto je obrazloženo buduće stanje društva nakon fuzije, naročito odnos središnjice i podružnica, na bazi djelovanja glavne podružnice »Bjelašnice«, te nakon što je iznesen konkretan prenos sveukupne imovine društva na Središnjicu HPD u Zagrebu, primili su delegati izjavu delegata Središnjice HPD-a i saglasili se potpuno s njom izuzev jednog glasa.

Po člancima, iznesenim u dnevnoj štapi, nakon objave dnevnog reda glavne skupštine, bilo je jasno, da će se jedan dio članova oprijeti namjeravanoj fuziji. Međutim prijedlog o spajanju ipak nije došao na dnevni red skupštine, jer je policijska uprava na intervenciju te manjine pitanje fuzije skinula s dnevnog reda obrazloživši to formalnim razlozima. I tako je održana ta skupština bez prijedloga o fuziji s HPD-om, što je dalo povoda predsjedniku Družstva planinara, dr. Jelaviću, da se zahvali na dužnosti.

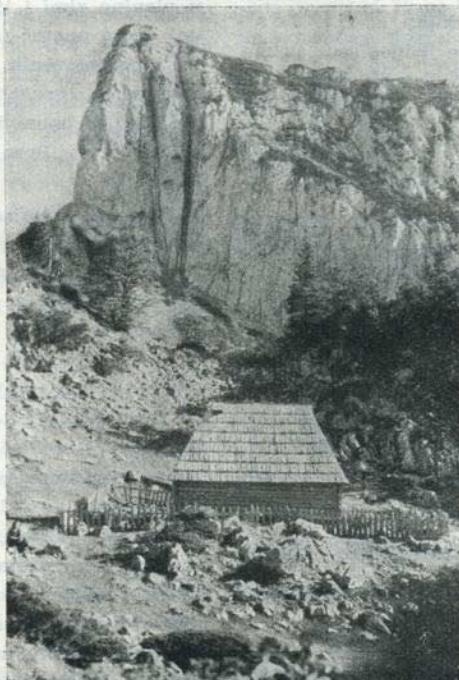
Predsjednikom bi izabran ponovno dr. Ivan Subašić, kojega hladnokrvnost, i nada sve vrijedna taktičnost umiri uzburkane duhove, te je skupština zaključila, da se pitanje fuzije iznese na posebnoj skupštini. Time je dr. Subašić primio na se dužnost zadnjeg predsjednika Društva planinara, koju dužnost obavlja godinu i po dana.

Izvanredna skupština sazvana je tek nakon više od godinu dana na 26. V. 1940., ali se nije mogla održati radi opće zabrane održavanja skupština,

Odobrenje za održavanje izvanredne i redovne skupštine stiglo je tek u jesen, te je konačno sazvana i održana posljednja 18.

glavna skupština dne 18. X. 1940. u prostorijama Hrv. pjev. društva »Trebević«. Skupština je jednoglasno primila prijedlog o spajanju Društva planinara u B. i H. s Hrvatskim planinarskim društvom, Središnjicom u Zagrebu, nakon 19-godišnjeg opstanka društva i besprimjernog rada na području planinarstva Bosne i Hercegovine.

Bilanca toga rada doista je velika i onda, kada ne bismo ništa imali pred očima, nego 14 planinarskih domova i kuća, koje širom otvorile vrata planinarskoj posjeti naših skromnih, ali osebujnih planina. U sveukupnom djelu, koje sam nastojao ovim prikazom iznijeti pred širi krug planinara, skupljen je veliki trud mnogo ljudi, kroz mnogo vremena. A mi znamo, da se ništa na ovome svijetu ne stvara bez truda i muke, pa tako ni planinarski objekti, a još manje planinari. Svi jestan veličine djela, stvorenog po Društvu planinara, — koje je Hrvatsko planinarsko društvo na se preuzealo s velikim obvezama, — mogao sam pojmiti i poštovati u punoj mjeri također i trud ljudi, koji su kod tog djela sudjelovali. Iz štovanja prema tim ljudima odvažio sam se na težak i opsežan posao, da hrvatskoj planinarskoj javnosti iznesem kratku povijest Društva planinara u B. i H. i da time položim prve temelje povijesti planinarstva Bosne i Hercegovine.

PLANINARSKA KUĆA NA JABLJAN DOLOVIMA POD OBLIKOM (1877 M) NA TRESKAVICI PLANINI

DRUŠTVENE VIJESTI

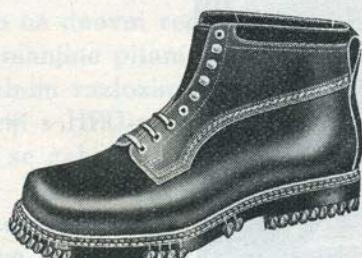
Dne 30. I. 1941. održan je VI. redoviti glav. god. sastanak Alpinističkog odsjeka u društvenim prostorijama. Prisutne članove odsjeka toplo je pozdravio pročelnik M. D r a g m a n, ocrtavši nastojanje i težnje odsjeka. Zatim pozdravlja izaslanika Matice g. kapetana Pany-a, koji u svome govoru izrazuje svoje zadovoljstvo zbog napredka odsjeka, ocrtavši njegovu važnost spominjao je, da Matica vodi o svim moralnim i materijalnim potrebama toga odsjeka brigu s mnogo razumijevanja.

Kao ovjerovitelji zapisnika birani su gđica Renata Jesensky i Božo Čiling. Dilber. Tajnik I. Stjepan Žulić predlaže, da se pošalje pozdravni brzojav našem predsjedniku g. Dr. Josipu Torbaru, što se jednoglasno prima. Slijedi referat tajnika I., koji među inim spominje, da je odsjek vodio minule sezone Alpinističku školu, koju je polazilo 36 slušatelja, a održane su brojne vježbe

na terenu. Pripeđeno je i nekoliko predavanja na sastancima odsjeka i 16 biranih alpinističkih predavanja u Zagrebu i u podružnicama. Sva ta predavanja održao je teh. ref. Slavo Brezovečki. Odsjek organizira momčad za spasavanje u planinama, i u tu su svrhu nabavljene naprave. Administrativni saobraćaj bio je ove godine naročito živ, odaslano je 217 dopisa, a primljeno je 72. U nastavku spominje tajnik, da je odsjek poklonio đacima u Mostaru jedno penjačko uže i ostali pribor, što je bila vruća želja tih mlađića.

Tajnik II. E. Laszowski referira u formi zanimive statistike o usponima članovima odsjeka. Bilo je izvršeno ukupno 109 pojedinačnih uspona, od toga 31 zimski, 21 ljetni, 57 penjačkih uspona, od toga 25 prvenstvenih, 22 ponovljena i 10 prvenstvenih silaza. Članovi su polazili u planine zimi i ljeti. Naročito je opaženo, da se unatoč izvršenih najtežih uspona i prvenstvenih nije dogodila ni jedna nesreća ili nezgoda. Alpinistički usponi vršili su se ponajviše u planinama Hrvatske i to na Prenju, Južnom Velebitu i Kleku.

Ekskurzija penjača pod vodstvom teh. ref. Slavka Brezovečkog izvršila je na Prenju brojne prvenstvene uspone. Članovi odsjeka predlagali su redovito pismene izvještaje o izvršenim usponima. Blagajnik Z. Ceraj detaljno izvještava o imovinskom stanju odsjeka, i to promet od Din 12.216.67. Referent Štedne zadruge S. Žulić predlaže, da se ista likvidira, budući je interes štednje bio manjkav iz više razloga. Iz dalnjih izvještaja vidi se, da odsjek raspolaže vrijednim inventarom, zalihom užeta, klinova i karabinera, šatora i ostalog penjačkog pribora. Knjižnica raspolaže stručnim knjigama, koje stoje članovima na raspolaganju, kao i brojnim kartama i mapama te diapositivima za predavanje. Taj se inventar stalno povećava. Nadzorni odbor dao je pri-

Najveći izbor planinarskih, športskih i ostalih cipela vodi trgovina
MACAN-cipela

FRKOVIĆ I DRUG

Zagreb, Ilica 24. — Telefon 55-14.

znanje za uredno poslovanje i predložio podjeljenje razrješnice, koja se prihvata.

Do izbora novoga odbora sastanak vodi g. kap. Pany. Jednoglasno je izabran novi odbor pod vodstvom pročelnika M. Dragman i odborom S. Žilić, E. Laszowski, I. Bumba, S. Brezovečki, Z. Ceraj, V. Šporčić, te nadzornim odborom J. Plaček i I. Rukavina. — Na istome je sastanku potvrđeno i uvršteno u izvršujuće članstvo 5 članova, koji su izvršili potrebne uspone prema pravilima. — U eventualijama predložen je nacrt novoga znaka za izvršujuće članstvo. Bumba predlaže, da se odobri pismeno priznanje bivšem pročelniku M. Čubeliću, što se prima i time se završava sastanak.

FOTO-OSDJEK.

U ponedjeljak, dne 27. I. 1940. održao je Foto-odshek svoj XVI. god. sastanak, kojemu je predsjedao gosp. Ludevit Griesbach, pročelnik odsjeka, a izašlanik matice bio je g. Josip Plaček. Svi su izvještaji primljeni bez primjedbe. Sam rad odsjeka u poslovnoj godini 1940. bio je zadovoljavajući usprkos ratnih prilika u Evropi. Nakon date razrješnice starijem odboru izabran je jednoglasno novi odbor: Pročelnik Ludevit Griesbach, zamj. pročelnika Dr. Branko Koščica, tajnik Antun Tretinjak, zamj. tajnika Branko Tomac, blagajnik Ćiro Bronić, ekonom Stjepan Piljak, čuvar tamne izbe Geza Farsang, odbornik Franjo Faber. Nadzorni odbor: Pročenik Josip Plaček, I. odbornik Vladimir Novak, II. odbornik Marko Belošević. U eventualijama zaključeno je, da ćemo ove godine održati svoju jubilarnu fotofizložbu, a pripreme će za tu izložbu novi odbor odmah započeti.

IZ PUTNE BLAGAJNE

Putna blagajna održala je 23. siječnja o. god. svoj 18. god. sastanak, na kojem je izabran kao pročelnik Josip Plaček, njegovim zamjenikom Berislav Petrušić, te odbornici: Josip

Levak, Stjepan Piljak, Stanko Čagljević, Ćiro Bronić, Josip Kapitarić, Branko Lugomer i Zvonko Krepečka, a nadzorni odbor Geza Salamon, Vili Tupy i Hinčko Schreiber.

Tokom godine 1940. održala je Putna blagajna 19 izleta, na kojima su članovi bili brojno zastupani. Kao veći izleti bili su uskrsni izlet na Medvedač sa silazom u Kraljevicu i Bakar, duhovski izlet na Svetu Brdo — Tulove Grede i kanjon Zrmanje, Golicu, Plitvička jezera, Lukovo-Viševicu i Zagradski vrh, Črnu Prst, Klek, Kum i Maceljsku goru.

Tokom godine brojila je Putna blagajna 51 člana. S obzirom na samu ustanovu Putne blagajne, koja u smislu svojih pravila daje svojim članovima putnu potporu na zajedničkim izletima, te s obzirom na broj članstva Matice u Zagrebu morala bi Putna blagajna brojiti daleko više članova, jer što imade veći broj članova, to je Punta blagajna moguća da izvede i bogatiji program samih izleta. Preporučiti je stoga treba svem članstvu, da se u što većem broju upiše u Putnu blagajnu, kako bi ona priređivanjem izleta upoznala članove s ljepotama naših planina i njihovim stanovništvom.

Informacije za prijem u Putnu blagajnu mogu se dobiti u poslovnici društva, odnosno kod njezina tajnika Josipa Levaka.

Sada ćemo se osvrnuti uglavnom na rad Omladinskog odsjeka u mjesecu prosincu pr. god., jer je rad ranijih mjeseci opisan u 11.—12. broju Hrv. planinara. Prosinc je mjesec, u kojem vlada neka naročita živahnost i vreva, nesamo po domovima, u gradu ili u dućanima, nego i u društvima. Pa nije ni čudo, što je taj mjesec neobično živ, kada se u njemu na-

lazi naš najveći katolički praznik — Božić. U početku mjeseca još je jedan dan, kome se najviše vesele oni najmladi, ali kojeg se rado sjećaju i stariji, a to je Nikolinje. Takova je vreva bila i u našim društvenim prostorijama sve do Božića. Prostorije su bile navečer neprestano punе članstva, koje se je razgovaralo o sve му, a najviše naravno o božićnim blagdanima, da li će biti snijega i kamo da se ode na skijanje. Snijeg nas je međutim ove godine malo ranije iznenadio, pa je »promet« u prostorijama zbog toga bio odmah veći. Kao i prijašnjih, tako smo i ove godine, održali »Nikolinjsko veče« u prostorijama društva Goranin. Sama priredba započela je oko 20.30 sati, pa se je uz glazbu i ples ubrzo razvilo ugodno raspoloženje. Najinteresantniji dio te večeri bio je svakako dolazak Sv. Nikole i Krampusa, koji su podijelili prisutnima mnoštvo darova, a kod nekih je darova bilo mnogo smijeha, pa i pljeska. Opaženo je, da

PLANINARI. SKIJAŠI. ŠPORTASI!

Poslije napornog športa, koji vršite po svakom vremenu, po kiši i zimi, čuva Vas od prehlade gutljaj toploga čaja, ali ne običnog ruskog, već vitamina sadržavajućeg, okrepljujućeg cvjetnog »EMONA« čaja. Pripeđen limunom, rumom, rakijom, vinom ili mlijekom, daje napitak izvanrednog učinka i okusa. Također u gostionicama i u svim planinarskim kućama zahtijevajte samo pravi cvjetni »EMONA« čaj lijekarne Mr. Bahovec u Ljubljani.

Moderni zastori — tkanine za pokućstvo — popluni — u velikom izboru

najpovoljnije kod domaće tt.

K U N S T E K

Zagreb

Masarykova 10 Telefon 4407
(prolaz Balkan Kina)

su omladinci, njih 50 na broju, dobili i ove godine od samog Odsjeka lijepo i ukusne darove, što je mnoge iznenadilo. Nakon podjele darova održao je podpredsjednik društva g. prof. Šuklje mali govor, u kojem se je zahvalio prisutnima na lijepom odzivu, a omladinima na ova ko uspjelo i lijepoj večeri. Tom je prilikom izrazio nadu, da će Omladinski odsjek i nadalje ustrajati s istim elanom i voljom u započetom radu, koji je do sada bio plodan i uspješan. Poslije toga je u najljepšem raspoloženju uz pjevanje, glazbu i ples teklo ovo lijepo veče, pa, i ako je bio radni dan, produljilo se je sve do 3 sata ujutro. Organizaciju te priredbe imao je Omladinski odsjek, dok je čisti prihod bio preko 400 dinara. — Približavao se je i Božić, te je odlučeno, da se proslavi Badnjak u društvenim prostorijama, kao i prošle godine, i da se tom prilikom okiti bor, i to jedan dan ranije t. j. 23. XII., kako bi na sam Badnjak bili članovi potpuno slobodni i nevezani. Navečer dne 23. XII. uz lijep broj prisutnih članova i omladinaca i starijih, okićen je bor, ugašeno svjetlo a upaljene svijeće i iskrice, dok se iz ustiju sviju, a uz pratnju mandolina i gitara, raziljevala stara božićna pjesma, »Narodil nam se Kralj nebeski«. I drugi je Badnjak dočekan i proveden u društvu, a gojimo nadu, da ćemo i u buduće biti na okupu oko našega društva. — Što se izleta tiče, jer imade snijega, održani su tokom mjeseca prosinca uglavnom skijaški izleti i to ponajviše na Medvednicu i u Samoborsko gorje. — P. S.

POSJETITE GORSKI KOTAR

RENOVIRAN JE SCHLOSSEROV
DOM HPD NA RISNJAKU 1420 m.

pod samim vrhom Risnjaka. Opskrbljen cijelu godinu. Prilaz iz Mrzle Vodice (željez. stanica Lokve) i Crnog Luga (željez. stanica Delnice).

Opskrbnik B. Šapić

Upute o svim domovima Hrvatskog planinar. društva daje poslovница

**HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA
U ZAGREBU, Vašavska ul. 2a, - Tel. 65-01**

ŠUME SU IZVOR NARODNOG BLAGOSTANJA

Planinari na svojim čestim izletima dolaze najčešće u priliku, da upoznaju, kako narod gospodari sa svojim šumama. Planinar treba zbog toga da iskoristi svaku zgodu, kako bi uputio neuki svijet u vrijednost okolne šume za njegov život i gospodarski napredak. Naročitu pažnju treba planinar da posveti čuvanju šume od požara, koji često može i sam izazvati.

Neka svaki svijesni planinar postane čuvarom šume u svome kraju !

**Planinari,
posjećujte naše planinarske domove !**

Odjeća i obuća i sve planinarske potrepštine uvijek najjeftinije!

R o b n a k u c a

Kastner & Öhler

Z a g r e b , I l i c a 4 i 6

FOTO
GRIESBACH & KNAUS
ZAGREB

Jurišićeva ul. 1 • Zatražite cjenik!

H O T E L I
R E S T A U R A C I J A

MAKS SKUŠIĆ

LJUBLJANSKA 33
TELEFON 63-50

Sastajalište svih športaša. Preporuča novo meblirane čiste i jeftine sobe. Prvorazredna domaća kuhinja, u svako doba topla i hladna jela. Toči zagrebačko Grand i Jelačić pivo. Hrvatska i slovenska prvorazredna vina. Dnevno na ražnju janjci i odojci, čevapčići, ražnjići i ostali specijaliteti! Planinari kod spavanja 5% popusta uz predočenje planinarske legitimacije.